

Henry A. Garon, *Kozmička mistika*,
Kršćanska sadašnjost,
Zagreb, 2012., 372 stranice

Kad govorimo o formama Božje objave, prva forma s kojom se susrećemo i o kojoj je teologija uvijek pokušala govoriti s više ili manje uspjeha (danas tu pogotovo stoji veliki izazov prirodnih znanosti) u tome je da postoji naravna Božja objava. U kršćanskoj teologiji postignut je konsenzus o tome da priroda (ili stvorenje) svjedoči o svom Stvoritelju i da je naravna spoznaja Boga također plod Božje objave. No, postavlja se opravdano pitanje, do koje se mjere Boga može spoznati iz naravnog poretka stvari? Ovo područje teološke rasprave tradicionalno je poznato kao 'naravna teologija'. Teolozi su najčešće upućivali na *poredak svijeta* u prirodi koji zahtijeva objašnjenje, odnosno na *ljepota svijeta*, to jest osjećaj ljepote koja nas prožima dok promatramo beskrajno veličanstvo vidljivoga svijeta u nepojmljivim prostranstvima. Kao što se poseban stil umjetnika može vidjeti u njegovoj skulpturi, tako se Božja prisutnost može otkriti u stvorenju.

Henry A. Garon, znanstvenik i angažirani katolik, u svojoj knjizi *Kozmička mistika* pruža razmišljanja o fizičkom svijetu i odnosu između vjere i znanosti. On potvrđuje da je i danas moguće pristupanje otkrivanju Boga u prirodu ili naravna teologija. O tome kaže: "Stavljanje u odnos prema Stvoritelju po stvorenim stvarima umnogome je duhovni angažman. Riječ je o uzvišenom nastojanju koje ne treba brkati s lažnim materijalizmom ili panteizmom. Oni koji duboko poštuju Boga, putem stvorenog svijeta udjeljuju materiji dostojanstvo koje ona zaslužuje kao vanjski izričaj unutarnjega Božjega života, kao neposredni i opipljivi znak Gospodnje prisutnosti u svijetu" (str. 147).

Autor, profesor fizike, u knjizi iznosi neke svoje osobne uvide do kojih je došao razabirući unutarnja i vanjska djelovanja kozmosa tijekom svoga znanstvenoga rada. U poglavlju 23 pod naslovom: *O svjetovnosti Boga* nalazimo tri tvrdnje koja čine bit kozmičke mistike: *Prvo, duboko smo uronjeni u strujanja ovoga*

prolaznog svijeta; ako smo otvoreni za viša značenja, tada užitak koji doživljavamo u onom materijalnom, privlačnost i dražesnost stvari neka je vrsta objave Božje dobrote i brige za nas. “U samom trenutku u kojemu je Bog preuzeo ljudsku narav po Kristu Bog je također postao *iznutra* sjedinjen s materijom po Kristu” (str. 246). U zreloj kršćanskoj svijesti ono materijalno ovoga svijeta u sebi njeguje sjeme spasenja.

Drugo, svijet služi za pojačavanje naših duhovnih gledišta; kako bi se to dogodilo, potrebna je sposobnost ‘zadublivanja’, što je riječ koja označuje duhovno kretanje prema biti stvari, kada dopuštamo da oko zahvati ljepota. Zadublivanje nas uvodi u iskustvo ‘transparentnosti’, gledanja kroz stvorene stvari do Stvoritelja. To je sposobnost doživljavanja *ovo*-sti stvari (vidi o tome poglavlje 25). Tada se svijet vidi kao *sveti sakrament*: “Mi sakramente shvaćamo kao jedinstvene susrete s Kristom, kao obrede neposrednog spasenja smještenog u Isusu. To, međutim, ne znači da tamo gdje *nema* sakramenata nedostaje Kristova prisutnost jer, kao što je objasnio Karl Rahner, sakrament euharistije najbolje se razumije kao proširujuće, a ne sužavajuće iskustvo. Euharistija nas senzibilizira za Kristovu trajnu prisutnost u cijelom stvorenom svijetu, reče Rahner. On je na euharistiju gledao kao na *osobiti primjer* beskrajno veće prisutnosti Krista koja zahvaća svemir, na koji se može gledati kao na njegovo *produženo tijelo*” (str. 334).

Treće, onima koji pozorno oslušuju, svijet se predstavlja kao obilje izrazâ Boga; biblijska je vjera stvarateljsku djelatnost tumačila kao izravne osobne izraze svojega Boga, bez upadanja u panteizam. Svaka vlat trave postaje osobito izražavanje Boga u-ovom-svijetu. Duhovnost znači prepoznati *pastirstvo materije*. Bog je materiji podario dostojanstvo služenja i veličina materije počiva u njezinoj urođenoj spremnosti da služi (str.142).

Govoreći o *duhovnosti stvaranja* autor u mnogim poglavljima knjige razmišlja o odnosu stvaranja i evolucije. U tome se osobito oslanja na spise francuskog teologa P. Teilharda de Chardina. Tako u poglavlju 21: *O znanosti i evoluciji*, Garon polazi od toga da u svjetskim znanstvenim krugovima snažno kolaju mišljenja u prilog fizičke, kemijske i biološke evolucije i da je molekularno objašnjenje nastanka života prisutno u školskim udžbenicima. Je li živa materija prirodno evoluirala iz nežive materije? Je li Bog sve žive stvari možda stvorio postupnim napredovanjem od neživih prema živim stvarima?

Garon u evoluciji vidi *Boga na djelu u ovom svijetu* (vidi 22 poglavlje). Bog je stvarao život od njegovih samih početaka mirno dopuštajući tijek događaja. Takav pogled na stvarateljsko djelovanje *nije oprečan* teističkom tumačenju. “U slučaju da biolozi doista unesu energiju u materiju te iz međudjelovanja nežive materije (kao što su primjerice nakupine atoma, molekula, aminokiselina, ultraljubičasti fotoni i slično) dobiju žive stanice, to ne bi bio razlog da se odbaci koncepcija o Bogu kao Stvoritelju i Začetniku života” (str. 209). Mnogi religiozni mislioci vjeruju da Bog dovršava stvari u svijetu putem specifičnih tendencija usađenih u stvoreni svijet od samoga njegova početka. Božje upravljanje svijetom, njegova prisutnost i djelovanje u svijetu, beskrajno je suptilnije nego li smo to navikli zamišljati. Znanstvena koncepcija da “stvari čine ono što čine” prevodi se u religioznu koncepciju stvorenja koja ostvaruju divne rezultate svojih potencijala u skladu sa Stvoriteljevom voljom. U 24. poglavlju: *Evolucija i uzlazna kristologija*, autor povezuje evoluciju i kozmologiju s kršćanskom objavom. Evolucija je usmjerena na Krista. On pokušava čitati evoluciju kao postupno napredovanje objave, kao *konvergenciju prema Omega* (T. de Chardin). Slično razmišlja i teolog Karl Rahner kada kaže da je utjelovljenje “nužno i stalno otpočinjanje pobožanstvenjenja svijeta u cjelini”.

Knjiga *Kozmička mistika* dragocjeni je dar hrvatskom čitateljstvu danas kada su sve brojniji glasovi u samoj Crkvi koji zastupaju tobožnju nespojivost vjere u stvaranje s teorijom evolucije. Isto tako, knjiga je snažno svjedočanstvo protiv svih onih znanstvenika kojima mass-mediji rado daju prostor i koji tvrde da se znanost i vjera međusobno isključuju. Zbog svega toga Garonova je knjiga sjajan primjer kako se može biti naobražen i duhovan katolik u dosluhu sa svojim vremenom i znanstvenim postignućima.

Anđelko Domazet